I

L'ELABORACIÓ DEL *DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA.* CRITERIS APROVATS PER LA SECCIÓ FILOLÒGICA

(Acord del 15 de setembre de 1995)

El 15 de setembre de 1995 la Secció Filològica acordà de publicar els criteris que havia adoptat per a l'elaboració del Diccionari de la llengua catalana, *aprovats els dies 16 d'abril, 7 i 12 de maig, 11 de juny, 17 de setembre, 22 d'octubre i 19 de novembre de 1993, i 11 de febrer de 1994.*

Aquests criteris tenien com a objectiu exclusiu la seva aplicació sistemàtica en el procés d'elaboració del Diccionari de la llengua catalana, *i no s'han d'interpretar d'altra manera. Pel que fa a l'ús del guionet en l'ortografia catalana, la Secció Filològica en prepara un document normatiu que serà publicat ben aviat.*

L'ELABORACIÓ DEL *DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA.* CRITERIS APROVATS PER LA SECCIÓ FILOLÒGICA

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

I. SOBRE LES ENTRADES DEL DICCIONARI
- 1. Selecció d'entrades
  - 1.1. Noms propis
  - 1.2. Sigles, acrònims i abreviacions
  - 1.3. Participis de passat
  - 1.4. Grups de mots que constitueixen una unitat lèxica
  - 1.5. Afixos
  - 1.6. Mots formats amb afixos de caràcter valoratiu
  - 1.7. Gentilicis
- 2. Sobre alguns aspectes gràfics
  - 2.1. Ús del guionet
  - 2.2. Adaptació de manlleus
- 3. Sobre la representació d'alguns tipus de mots
  - 3.1. Substantius de dos gèneres
  - 3.2. Feminització de noms d'oficis i càrrecs
  - 3.3. Homògrafs i casos afins

II. SOBRE EL CONTINGUT DELS ARTICLES
- 4. Informacions sobre l'entrada
  - 4.1. Representació de la categoria gramatical
  - 4.2. Marques valoratives

5. Aspectes de les definicions
   5.1. Informacions extrínseques a les definicions dels verbs
   5.2. Remissions

III. Sobre l'estructura dels articles
   6. Composició i estructura dels articles
   7. Estructura de les accepcions
      7.1. Ordre de les accepcions
      7.2. Separadors

INTRODUCCIÓ

L'Institut d'Estudis Catalans va concebre el projecte del *Diccionari de la llengua catalana* com una actualització i regularització del *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra, considerat el diccionari normatiu de l'Institut des de la seva edició el 1932.

Així, el nou projecte, no va néixer de zero ni s'havia de realitzar a partir d'un pla totalment nou, sinó que havia de ser una obra de continuïtat en la tradició lexicogràfica de l'Institut, iniciada a començament de segle i continuada fins ara. El *Diccionari de la llengua catalana* era el darrer producte d'una fase, i havia de servir de pont per a l'etapa següent: l'elaboració del futur diccionari de l'Institut a partir dels materials del Corpus Textual de la Llengua Catalana, en curs de constitució.

La voluntat de respectar al màxim les directrius que Fabra havia aplicat en el *Diccionari general* va aconsellar d'analitzar els criteris que hi havia en el rerefons del text de Fabra, i de fer surar a través d'una anàlisi profunda del text les directrius amb què Fabra presumiblement havia redactat el diccionari, directrius que el mestre no va fer explícites ni en la presentació de l'obra ni en cap altra publicació. El resultat final d'aquest treball, elaborat per les Oficines Lexicogràfiques de l'Institut amb la col·laboració de nombrosos lingüistes i filòlegs, és una col·lecció d'una seixantena d'estudis sobre els diversos aspectes del *Diccionari general,* organitzats entorn de quatre temes:

1) La macroestructura del diccionari (selecció, forma i ordenació de les entrades i les subentrades.

2) La microestructura del diccionari (informacions sobre pronúncia, morfologia i sintaxi de les paraules; les definicions i les indicacions sobre l'abast dels mots, i els exemples d'ús).

3) L'estructura dels articles (ordenació i disposició de les informacions i signes gràfics de separació usats dins dels articles).

4) Aspectes estilístics i tipogràfics (tendències d'estil, selecció d'alternatives d'expressió i tipografia de les dades).

Tots els estudis van ser redactats seguint un mateix esquema:

a) Presentació del tema d'estudi.

b) Estat de la qüestió en el text del *Diccionari general de la llengua catalana.*

c) Presentació i avaluació de les possibles propostes de criteri per al *Diccionari de la llengua catalana.*

d) Materials del *Diccionari general* que van permetre la realització de l'estudi.

Alguns dels criteris del *Diccionari general* es van fer immediatament explícits; d'altres, però, no va ser fàcil establir-los, perquè, encara que sovint el text de Fabra segueix una sistematicitat força important, en alguns aspectes hi ha, com és lògic en una obra manual, vacil·lacions i, fins i tot, contradiccions. Tot i així, el text del *Diccionari general* mostra per damunt de tot un pensament organitzat i sistemàtic, propi del tarannà de Pompeu Fabra.

La Comissió Lexicogràfica va analitzar cada un dels estudis efectuats i, després d'ordenar les possibilitats de resolució de cada tema en el diccionari, va elaborar una proposta de criteri simplificada per a la Secció Filològica.

El recull de criteris que aquí es presenten és el text literal de les decisions que va prendre la Secció Filològica sobre alguns punts del *Diccionari de la llengua catalana*, que van ser aplicats a la totalitat del text del diccionari (si no s'indica el contrari en el lloc corresponent).

En cada document, que, com es pot observar, pot afectar un o diversos criteris lexicogràfics, s'indica la data en què fou aprovat per la Secció Filològica.

I. LES ENTRADES DEL DICCIONARI

1. Selecció d'entrades

1.1. *Noms propis*[1]

El *Diccionari de la llengua catalana* no inclourà, en principi, entrades de noms propis (o, altrament dit, noms que han d'anar escrits obligatòriament amb majúscula inicial).

En relació amb això, es tindran en compte els grups de mots següents:

a) Els noms de festes. Aquests tindran entrada en minúscula (*quaresma*, *pentecosta*, etc.), i, quan s'escaigui, s'indicarà a l'interior de l'article, per mitjà dels exemples o de subentrades, la possibilitat d'escriure'ls amb majúscula. Per exemple:

> **nadal** *m.* Festa commemorativa [...]. *Hem passat molts nadals junts*. ***durar de Nadal a Sant Esteve*** [...].

1. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 12 de maig de 1993.

b) Els noms de llibres. Només tindran entrada en el diccionari aquells que tenen accepcions de nom comú, i en aquest cas ho faran en minúscula. Per exemple:

> **bíblia** *f.* Exemplar de la Bíblia. *Fragments de bíblies llatines del segle IX.* [...]

c) Els signes del zodíac. Aquests entraran en el diccionari en minúscula, i seran definits només com a signes (per tant, no hi entraran els noms de les constel·lacions).

d) Els noms de persona. Entraran en el diccionari només aquells que, tenint accepcions de nom comú, es puguin escriure en minúscula, com *mecenes*, *amfitrió*, *judes*, *hèrcules*, *venus* i *adonis*.

I també hi entraran els casos recollits en l'apartat següent:

e) Les locucions i altres grups de paraules que contenen un nom propi i constitueixen una unitat lèxica (per exemple, *arc de Sant Martí*, *sabatetes de la Mare de Déu*, etc.). Entraran en el diccionari, com a subentrades, dins l'article que els correspon.

Pel que fa a noms comuns que es poden escriure eventualment amb la inicial en majúscula, aquesta doble possibilitat es posarà de manifest a través d'exemples en l'article corresponent (per exemple, *els pares de l'Església*, *els afers de l'Estat*, etc.).

1.2. *Sigles, acrònims i abreviacions*[2]

El diccionari ha d'incloure els noms comuns que tenen el seu origen en una sigla, un acrònim o una abreviatura; no recollirà, però, les sigles o les abreviatures com a tals.

Aquests mots duran informació sobre la seva procedència o composició en els casos següents:

a) Si són derivats d'una sigla, aquesta figurarà en la definició del mot i entre parèntesis se n'especificarà el contingut. Per exemple:

> **cenetista** *adj.* Relatiu o pertanyent al sindicat anarquista CNT (Confederació Nacional del Treball). [...]

2. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 16 d'abril de 1993.

b) Quan l'ortografia del mot reprodueix la forma d'origen, aquest serà definit amb la forma desenvolupada i durà indicada entre parèntesis la sigla. Per exemple:

> **ovni** *m.* Objecte volador no identificat (OVNI).

c) Si són acrònims o derivats de sigles estranys a la llengua, se n'especificarà la composició. Per exemple:

> **radar** [angl. *radar*, que prové de la sigla RADAR, '*radio detecting and ranging*'] *m.* [...].

1.3. *Participis de passat*[3]

1.3.1. *Entrada d'adjectius*

L'entrada d'un adjectiu (provinent d'un participi de passat) és necessària:

a) Quan l'adjectiu té un significat que no equival al significat del verb corresponent (*accidentat -ada*, 'que presenta accidents' / *accidentar-se*, 'sofrir un accident').

b) En tots aquells casos en què el significat o l'ús col·locatiu de l'adjectiu no són predictibles a partir de l'article del verb corresponent:

— pel significat actiu de l'adjectiu (*agraït -ïda*, 'que agraeix');

— perquè designa una propietat que ha passat a ésser entesa com a inherent del substantiu qualificat (*afusat -ada*, 'que té forma de fus');

— per l'ús restringit de l'adjectiu (*assenyalat*, 'distingit, singular, conspicu, insigne').

c) En casos esporàdics en què la freqüència d'ús intuïtiva de l'adjectiu és tant o més elevada que no la del verb (*ferit -ida*) i quan el verb corresponent no s'utilitza (*alaferit -ida*).

L'entrada d'un adjectiu (provinent d'un participi de passat) *no* és necessària quan el seu significat es desprèn del significat o significats del verb, això és, quan aquest significat és el «passiu» deduïble del significat d'un verb transitiu o el significat d'acció deduïble d'un verb intransitiu.

3. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 17 de setembre de 1993.

1.3.2. *Entrada de substantius*

L'entrada d'un substantiu (provinent d'un participi de passat) és necessària:

a) Quan el substantiu té un significat diferent o no deduïble del significat del verb (*absolta*, 'responsori que es diu per als difunts').

b) Quan està lexicalitzat (*corcat*, 'la part corcada d'una cosa'; *teixit*, 'entrellaçament del fil o fils...').

c) Quan designa el mateix procés de l'acció verbal (*badada*, 'acció de badar...') o el resultat de l'acció (*enfaixat*, 'resultat de l'operació d'enfaixar...') o l'efecte (*afegit*, 'efecte d'afegir'). Pel que fa als masculins acabats en *-at*, caldrà comprovar que tinguin una tradició d'ús que justifiqui la seva inclusió en el diccionari.

L'entrada d'un substantiu (provinent d'un participi de passat) *no* és necessària quan el seu significat es desprèn del significat o significats del verb (generalment es tracta de casos d'aplicació a persones: *el finat*).

En els casos en què, d'acord amb aquests criteris, no cal que un adjectiu o un substantiu tinguin entrada en la nomenclatura del diccionari, s'indicaran usos adjectivals (i fins i tot substantivats) entre els exemples il·lustratius dels articles de verbs.

1.4. *Grups de mots que constitueixen una unitat lèxica*[4]

La unitat bàsica de tractament lexicogràfic en el diccionari és el mot; només aquest constituirà, per tant, una entrada o l'encapçalament d'un article.

Només faran excepció aquelles locucions prepositives, adjectivals o adverbials que tenen un nucli sense existència independent d'aquella locució. Aquestes constituiran una entrada i aniran en el lloc que els correspon segons l'ordenació alfabètica del mot principal (*a la* ***biorxa***, *a la* ***doba***, ***enmig*** *de*), excepte si són preses directament d'una altra llengua, cas en què van en el lloc que correspongui a l'ordenació alfabètica segons el primer mot (***a*** *priori*, ***sui*** *generis*).

Pel que fa als sintagmes lexicalitzats, s'entraran com a subentrades i es definiran només a l'article corresponent al seu mot nucli,[5] tant si aquesta és l'única informació d'aquest article com si no. Per exemple:

4. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 16 d'abril de 1993.

5. Aquesta distribució només s'ha aplicat sistemàticament a les subentrades noves.

os [pl. *ossos*] *m.* [...] | ***os bertran*** Os sacre; *FIG.* peresa. [...]

Si un dels mots que formen part del sintagma, sense ser-ne el nucli, no existeix autònomament en la llengua, tindrà entrada en el diccionari només per a indicar la subentrada en què és definit aquest sintagma. Per exemple:

bertran *adj.* ***os bertran*** V. *os*.

1.5. *Afixos*[6]

Entraran en el diccionari els prefixos, formes prefixades i formes sufixades. No hi entraran, en canvi, els sufixos.

Els articles dels afixos contindran les informacions següents:

— les diferents variants al·lomòrfiques, si n'hi ha;

— la caracterització de la forma (si es tracta de prefix, forma prefixada o forma sufixada);

— l'etimologia, si no es tracta d'un prefix català;

— el significat de les diverses accepcions;

— exemples de totes les variants i accepcions, si n'hi ha més d'una.

Per exemple:

sin- [o **sim-**, o **sil-**] Prefix que significa 'plegats', 'alhora'. Ex.: *sindàctil*, *sincrònic*, *simplasma*, *sil·logisme*.

Els prefixos que també siguin preposicions i/o adverbis tindran dues entrades separades, una per al prefix i una altra per a la preposició i l'adverbi. Per exemple:

quasi *adv.* Gairebé.

quasi- Prefix que significa 'en certa manera', 'com si fos'. Ex.: *quasicontracte*, *quasidelicte*, *quasidipòsit*.

6. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 22 d'octubre de 1993.

1.6. *Mots formats amb afixos de caràcter valoratiu*[7]

Hi ha una sèrie d'afixos que les gramàtiques recullen sota els noms de *diminutius*, *augmentatius*, *pejoratius*, *intensius*, etc., els quals, a diferència dels altres afixos de la llengua, que originen mots amb significat propi diferenciat, no tenen un valor pròpiament lexical, sinó que expressen apreciacions valoratives; en conseqüència, el diccionari no ha d'incloure entre les seves entrades els mots formats d'una manera sistemàtica amb elements d'aquesta naturalesa, com són, per exemple, *nasset*, *petitó*, *casassa*, *boníssim* i *rebonic*.

Això no obstant, hi tenen entrada:

a) Els mots formats amb aquests mateixos sufixos quan tenen un significat propi diferenciat del del mot primitiu. Per exemple:

> **ferreret** *m.* Mallerenga blava. [...]
>
> **bocassa** *f.* Mal gust a la boca com a conseqüència d'haver paït malament. [...]
>
> **carota** *f.* Ganyota, carassa. || Figura de cartó, generalment grotesca [...].
>
> **sereníssim -a** *adj.* Títol honorífic donat a certs sobirans, a certs bisbes, etc.

En els articles no es farà, però, cap referència al significat componencial de caràcter valoratiu que puguin tenir aquests mots.

b) Aquells mots amb sufix que tenen un sentit equivalent al mot corresponent sense sufix. Per exemple:

> **ermàs** [pl. *-assos*] *m.* Erm, paratge inculte.
>
> **gerdó** *m.* Gerd.
>
> **xisclet** *m.* Xiscle.

c) Aquells mots que, tot i no trobar-se en cap dels dos casos anteriors, són formats amb sufixos poc productius o contenen combinacions peculiars de sufixos. Per exemple:

> **bassinyol** *m.* Bassa petita.
>
> **caminoi** *m.* Camí petit, viarany.

7. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 11 de juny de 1993.

estellicó *m.* Estella petita.

grandolàs -assa *adj.* Gran en excés.

caparràs [pl. *-assos*] *m.* Cap gros, desproporcionat. [...] || *FIG.* Persona molt sàvia, erudita. [...]

1.7. *Gentilicis*[8]

En el diccionari s'inclouran, sempre que tinguin una certa tradició a la llengua, els gentilicis següents:

a) Els de tots els estats d'Europa i Amèrica, i dels més importants i coneguts d'Àsia, Àfrica i Oceania.

b) Els d'alguns dels estats més coneguts dels Estats Units d'Amèrica (concretament, es proposen *califòrnia*, *hawaià* i *texà*).

c) Dels territoris que no són estats, els dels més importants i els que han tingut una relació històrica amb Catalunya.

d) Els de les capitals europees i d'algunes de les grans metròpolis del món.

e) Els de les ciutats principals d'Europa.

f) Els de les regions i comunitats autònomes de l'Estat espanyol.

g) Els de les províncies i capitals de província espanyoles.

h) Els de les comarques dels Països Catalans.

i) Els de les capitals de comarca i ciutats importants dels Països Catalans.

j) Els de les regions i ciutats històriques més importants del món.

2. Aspectes gràfics

2.1. *Ús del guionet*[9]

2.1.1. *Derivats per prefixació*

Els prefixos catalans s'escriuran sempre sense guionet.

Pel que fa a l'adverbi *no* usat com a prefix, s'escriurà amb guionet quan

8. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 17 de setembre de 1993.

9. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 19 de novembre de 1993. (Vegeu l'esquema resum de l'annex.)

el segon element és un substantiu (*no-bel·ligerància*) i també a *no-res*, i separat del segon element quan aquest és un adjectiu (*nació* ***no bel·ligerant***).

Com a conseqüència d'això, s'escriuran sense guionet, a més dels derivats que ja s'hi escriuen (*amoral*, *assentar*, *bipètal*, *concausa*, *desfer*, *encanalar*, *indesxifrable*, *postpectoral*, *refer*, *ressorgir*, etc.), els mots amb els prefixos següents, que en el *Diccionari general de la llengua catalana* (DGLC) duen guionet:

arxi-	pseudo-
bes-	quasi-
ex-	sobre-
per-	sots-
plus-	ultra-
pre-	vice-
pro-	

El prefix *pro-*, amb el significat 'a favor de', que no consta al DGLC, segueix la norma general: *proamericà*, *proxinès*.

Els derivats per prefixació que ara apareixen amb guionet en el DGLC, sigui com a entrades, sigui com a exemples dins els articles de prefixos (se senyalen aquests casos anteposant-los un asterisc), tindran, com a conseqüència de l'aplicació d'aquest criteri, la forma següent:

DGLC	*Nou diccionari*
*arxi-milionari	arximilionari
*arxi-satisfet	arxisatisfet
bes-tia	bestia
*ex-diputat	exdiputat
*ex-ministre	exministre
no-res	no-res
per-iodat	periodat
per-iòdic	periòdic
plus-petició	pluspetició
plus-vàlua	plusvàlua
*pre-cristià	precristià
pre-rafaelita	prerafaelita
pre-rafaelitisme	prerafaelitisme
pre-regnant	preregnant
pre-santificat	presantificat
pro-sector	prosector
pro-sil·logisme	prosil·logisme

*pseudo-apòstol	pseudoapòstol
*pseudo-derivat	pseudoderivat
*pseudo-diftèria	pseudodiftèria
*pseudo-fruit	pseudofruit
*pseudo-profeta	pseudoprofeta
*quasi-contracte	quasicontracte
*quasi-delicte	quasidelicte
*quasi-dipòsit	quasidipòsit
*sobre-atzembler	sobreatzembler
*sobre-coc	sobrecoc
*sobre-guaita	sobreguaita
sots-arrendador	sotsarrendador
sots-arrendament	sotsarrendament
sots-arrendar	sotsarrendar
sots-arrendatari	sotsarrendatari
*sots-arxiver	sotsarxiver
*sots-batlle	sotsbatlle
*sots-bibliotecari	sotsbibliotecari
*sots-delegació	sotsdelegació
*sots-delegat	sotsdelegat
*sots-diaca	sotsdiaca
*sots-diaconat	sotsdiaconat
*sots-director	sotsdirector
*sots-inspecció	sotsinspecció
*sots-inspector	sotsinspector
*sots-intendent	sotsintendent
sots-llogater	sotsllogater
*sots-prior	sotsprior
*sots-secretari	sotssecretari
*sots-veguer	sotsveguer
*ultra-conservador	ultraconservador
vice-almirallat	vicealmirallat
*vice-cònsol	vicecònsol
vice-consolat	viceconsolat
vice-déu	vicedéu
vice-gerència	vicegerència
*vice-gerent	vicegerent
vice-legació	vicelegació
*vice-legat	vicelegat
vice-presidència	vicepresidència
*vice-president	vicepresident
*vice-rector	vicerector

vice-rectorat	vicerectorat
*vice-secretari	vicesecretari
vice-secretaria	vicesecretaria

OBSERVACIÓ. Cal tenir en compte que en l'expressió *ex-libris*, la forma *ex-* no s'ha de considerar prefix sinó preposició d'una locució estrangera, i per tant no s'ha de tractar aquest cas com un derivat català per prefixació.

2.1.2. *Compostos a la manera culta*

Els compostos a la manera culta són aquells el primer element dels quals presenta una forma prefixada acabada en *o-* i de vegades en *i-* (*hispano-*, *afro-*, *psico-*, *socio-*, *fisico-*, *labio-*, *denti-*, *pisci-*, etc.).

Els compostos a la manera culta en català s'escriuran sense guionet. Per tant, continuaran escrivint-se sense guionet mots com *auriculoventricular*, *indoeuropeu* i *labiodental*, i passaran a escriure's sense guionet mots com *grecollatí*, *audiovisual* i *jocoseriós*.

L'aplicació d'aquest criteri comporta poques modificacions en mots que figuren en el DGLC, perquè la major part d'aquests mots ja s'hi escriuen sense guionet. A continuació es presenten els compostos d'aquest tipus que s'escriuen amb guionet en el DGLC, sigui com a entrades, sigui com a exemples dins els articles de prefixos (se senyalen aquests casos anteposant-los un asterisc), i la grafia proposada per al nou diccionari:

DGLC	*Nou diccionari*
alto-cúmulus	altocúmulus
alto-estratus	altostratus[11]
alto-núvol	altonúvol
*àrabo-bizantí	arabobizantí
àudio-visual[10]	audiovisual
*austro-hongarès	austrohongarès
*celto-romà	celtoromà
*cirro-cúmulus	cirrocúmulus

10. Mot recollit en el «Suplement al *Diccionari general de la llengua catalana* (addicions, modificacions i supressions)» publicat en els *Documents de la Secció Filològica, I* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1990).

11. Vegeu els criteris «Sobre la grafia dels compostos i derivats de mots que presenten etimològicament una essa inicial seguida de consonant» publicats en els *Documents de la Secció Filològica, II* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1992).

*cirro-estratus	cirrostratus[12]
còncavo-convex	concavoconvex
*cònico-cilíndric	conicocilíndric
*cònico-esfèric	conicoesfèric
*cònico-tubulat	conicotubulat
*convexo-còncau	convexocòncau
*cúmulo-nimbus	cumulonimbus
*cúmulo-estratus	cumulostratus[13]
dinamo-elèctric	dinamoelèctric
físico-matemàtic	fisicomatemàtic
físico-químic	fisicoquímic
*franco-prussià	francoprussià
*gal·lo-romànic	gal·loromànic
*greco-llatí	grecollatí
*greco-romà	grecoromà
*hispano-americà	hispanoamericà
indo-xinès	indoxinès
joco-seriós	jocoseriós
magneto-elèctric	magnetoelèctric
*medio-palatal	mediopalatal
*medio-ventral	medioventral
*plano-còncava	planocòncava
*plano-convexa	planoconvexa
*político-econòmic	politicoeconòmic
*político-social	politicosocial
*romano-bizantí	romanobizantí
*serbo-croat	serbocroat

2.1.3. *Compostos catalans*

Els compostos catalans poden ser de molts tipus diferents si es tenen en compte els elements que els formen. Tots aquests tipus es divideixen en dos grups, als quals s'aplicaran dos criteris diferents pel que fa al guionet.

12. Vegeu els criteris «Sobre la grafia dels compostos i derivats de mots que presenten etimològicament una essa inicial seguida de consonant» publicats en els *Documents de la Secció Filològica, II* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1992).

13. Vegeu els criteris «Sobre la grafia dels compostos i derivats de mots que presenten etimològicament una essa inicial seguida de consonant» publicats en els *Documents de la Secció Filològica, II* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1992).

Primer grup. Hi entren els tipus de compostos següents:

— tipus 1: substantiu seguit d'adjectiu (*bocamoll*, *aiguardent*);

— tipus 2: adjectiu seguit de substantiu (*malnom*, *malànima*);

— tipus 3: substantiu seguit de substantiu (*filferro*);

— tipus 4: adjectiu seguit d'adjectiu (*clarobscur*, *agredolç*);

— tipus 5: numeral seguit de substantiu plural (*centpeus*, *milhomes*);

— tipus 6: forma verbal seguida de substantiu (*lligacama*, *portantveus*);

— tipus 7: substantiu seguit de verb (o deverbal) (*corprendre*, *terratinent*);

— tipus 8: adjectiu seguit de verb (*carvendre*);

— tipus 9: adverbi seguit de verb (o deverbal) o seguit d'adjectiu (*menysprear*, *malaguanyat*);

— tipus 10: derivats de compostos i sintagmes (*blatdemorar*);

— tipus 11: sintagmes formats per diverses paraules unides per una conjunció o una preposició (*allioli*).

Els elements que formen els compostos d'aquest primer grup s'escriuran junts, sense guionet, tret que es produeixi una de les circumstàncies següents, cas en què el compost s'escriurà amb guionet:

— que el segon element comenci per *r-*, *s-* o *x-* i el primer acabi per vocal;

— que la soldadura dels dos elements pugui dificultar-ne la lectura adequada;

— que el primer element sigui un mot que du accent gràfic.

OBSERVACIÓ. El que s'ha dit no és obstacle per a continuar escrivint separats els sintagmes lexicalitzats que apareixen en el DGLC formats amb els elements que s'acaben d'enumerar (substantiu seguit d'adjectiu: *mà morta*; dos substantius units per una preposició: *pet de monja*; etc.), ja que són sintagmes i no mots compostos, que és del que tracta aquest document.

Segon grup. Hi entren els tipus de compostos següents:

— tipus 12: numerals compostos (*vint-i-quatre*, *dues-centes*, *vuit-centè*);

— tipus 13: compostos en què figura el nom d'un punt cardinal (*nord-est*, *sud-africà*);

— tipus 14: compostos repetitius i expressius no recollits en els tipus anteriors (*bum-bum*, *nyigo-nyigo*);

— tipus 15: altres.

Els compostos d'aquest segon grup s'escriuran amb un guionet que separi els elements que els formen.

L'aplicació d'aquests criteris no comporta gaires modificacions en els mots que figuren en el *Diccionari general de la llengua catalana*. Els grups de paraules modificats més notables seran:

— una vintena de substantius compostos per substantiu seguit d'adjectiu (tipus 1) que en el *Diccionari general de la llengua catalana* apareixen amb guionet, a diferència dels altres compostos d'aquest tipus;

— una dotzena de noms compostos per substantiu seguit de substantiu (tipus 3) que es troben en el mateix cas;

— una part important dels compostos formats per diverses paraules unides per una preposició o conjunció (tipus 11), que en el *Diccionari general de la llengua catalana* apareixen més sovint sense guionet que amb guionet.

A continuació es presenten els compostos catalans que s'escriuen amb guionet en el *Diccionari general de la llengua catalana*, i la grafia proposada per al nou diccionari (en cursiva si implica una modificació respecte al DGLC).

a) Tipus 1: substantiu seguit d'adjectiu

DGLC	*Nou diccionari*
barba-reveixí	barba-reveixí
barba-roig	barba-roig
barba-ros	barba-ros
barba-serrat	barba-serrat
barra-sec	barra-sec
bec-gros	*becgròs*
bec-planer	*becplaner*
bec-tort	*bectort*
bec-vermell	*becvermell*
boca-rugat	boca-rugat
boca-sec	boca-sec
cama-roig	cama-roig
cama-roja	cama-roja
cama-sec	cama-sec
cama-segat	cama-segat
cap-blau	*capblau*
cap-gros	*capgròs*

cap-roig	cap-roig
cap-rossenc	cap-rossenc
cap-tinyós	*captinyós*
cara-rodó	cara-rodó
cara-rugat	cara-rugat
cara-xuclat	cara-xuclat
cella-ros	cella-ros
coll-verd	*collverd*
cor-dur	*cordur*
cua-roja	cua-roja
cua-rutllat	cua-rutllat
cul-blanc	*culblanc*
cul-gros	*culgròs*
cul-negre	*culnegre*
cul-roget	*culroget*
esquena-romput	esquena-romput
front-ample	*frontample*
galta-roig	galta-roig
mà-llarg	mà-llarg
pap-roig	pap-roig
pèl-blanc	pèl-blanc
pèl-curt	pèl-curt
pèl-llarg	pèl-llarg
pèl-ras	pèl-ras
penya-segat	penya-segat
pit-negre	*pitnegre*
pit-roig	pit-roig
rata-penada	*ratapenada*
rata-pinyada	*ratapinyada*
rat-penat	*ratpenat*

b) Tipus 2: adjectiu seguit de substantiu

DGLC	*Nou diccionari*
poca-pena	*pocapena*
poca-roba	poca-roba
poca-solta	poca-solta
poca-traça	*pocatraça*
poca-vergonya	*pocavergonya*

c) Tipus 3: substantiu seguit de substantiu

DGLC	*Nou diccionari*
aigua-sal	aigua-sal
bergantí-goleta	*bergantí goleta*
bleda-rave	bleda-rave
boga-ravell	boga-ravell
bou-vaca	*bouvaca*
canya-xiula	canya-xiula
cara-sol	cara-sol
cavall-bernat	*cavallbernat*
col-rave	*colrave*
de cop-descuit	*de copdescuit*
cuixa-barba	*cuixabarba*
dama-joana	*damajoana*
figa-flor	*figaflor*
herba-col	*herbacol*
herba-fam	*herbafam*
lliri-jonc	*llirijonc*
malva-poma	*malvapoma*
malva-rosa	malva-rosa
de soca-rel	de soca-rel
volt-amper	*voltampere*
volt-coulomb	volt-coulomb

d) Tipus 4: adjectiu seguit d'adjectiu

DGLC	*Nou diccionari*
sord-mut	*sordmut*

OBSERVACIÓ. Compareu-lo amb els altres compostos d'aquest tipus que apareixen en el DGLC: *agredolç*, *clarobscur*.

e) Tipus 5: numeral seguit de substantiu plural

DGLC	*Nou diccionari*
cinc-nervis	*cincnervis*
set-ciències	*setciències*

f) Tipus 6: forma verbal seguida de substantiu

DGLC	*Nou diccionari*
agafa-sants	agafa-sants
agafa-sopes	agafa-sopes
arrenca-sondes	arrenca-sondes
busca-raons	busca-raons
cerca-raons	cerca-raons
cerca-renous	cerca-renous
cerca-renyines	cerca-renyines
cerca-revolts	cerca-revolts
corre-bou	*correbou*
escanya-rals	escanya-rals
esclata-sang	esclata-sang
escorxa-ròsses	escorxa-ròsses
escura-xemeneies	escura-xemeneies
estaca-rossí	estaca-rossí
estripa-sacs	estripa-sacs
estronca-sang	estronca-sang
gira-sol	gira-sol
guarda-roba	guarda-roba
guarda-rodes	guarda-rodes
mata-soldats	mata-soldats
mira-sol	mira-sol
para-sol	para-sol
penja-robes	penja-robes
penja-sargantanes	penja-sargantanes
pesa-sals	pesa-sals
pica-soques	pica-soques
pinça-nas	*pinçanàs*
pixa-reixes	pixa-reixes
punxa-sàrries	punxa-sàrries
roda-soques	roda-soques
salta-regla	salta-regle
toca-son	toca-son
torca-raor	torca-raor

g) Tipus 7: substantiu seguit de verb (o deverbal)

DGLC	*Nou diccionari*
anca-rossegant	anca-rossegant

h) Tipus 9: adverbi seguit de verb (o deverbal) o seguit d'adjectiu

DGLC	*Nou diccionari*
més-dient	més-dient

i) Tipus 10: derivats de compostos i sintagmes

DGLC	*Nou diccionari*
camí-raler	camí-raler
costa-riqueny	costa-riqueny
poca-soltada	poca-soltada

j) Tipus 11: sintagmes formats per diverses paraules unides per una conjunció o una preposició

DGLC	*Nou diccionari*
cap-i-ample	*capiample*
cap-i-causa	*capicausa*
cap-i-cua	*capicua*
cap-i-moca	*capimoca*
cent-en-grana	*centengrana*
cinc-en-rama	cinc-en-rama
cofis-i-mofis	*cofisimofis*
col-i-bròquil	*colibròquil*
col-i-flor	*coliflor*
col-i-nap	*colinap*
a coll-i-be	*a collibè*
de cor-a-pensa	*de cor a pensa* (s. v. *cor*)
cul-de-llàntia	*culdellàntia*
cul-de-sac	cul-de-sac
entra-i-surt	entra-i-surt
mal-d'ulls	*maldulls*
mil-en-grana	*milengrana*
nap-i-col	*napicol*
nyic-i-nyac	nyic-i-nyac
plats-i-olles	plats-i-olles
sempre-en-flor	*semprenflor*
vetes-i-fils	*vetesifils*

OBSERVACIONS. 1) La grafia d'aquests compostos es pot comparar amb la d'altres compostos d'aquest tipus que apareixen en el DGLC: *adesiara*, *allioli*, *batibull*, *capitomba*, *maldecap*, *oriflama*, *usdefruit*, *vaitot*.

2) Cal tenir en compte que el mot *vaivé* no és un compost català sinó un manlleu del portuguès, i que, per tant, no s'ha de tractar aquest cas com un compost sinó com un manlleu assimilat.

k) Tipus 12: numerals compostos (ordinals i cardinals)

DGLC	*Nou diccionari*
cinc-centè	cinc-centè
cinc-cents	cinc-cents
cinquanta-un, etc.	cinquanta-un, etc.
cinquanta-unè, etc.	cinquanta-unè, etc.
dos-centè	dos-centè
dos-cents	dos-cents
noranta-un, etc.	noranta-un, etc.
noranta-unè, etc.	noranta-unè, etc.
nou-centè	nou-centè
nou-cents	nou-cents
quaranta-un, etc.	quaranta-un, etc.
quaranta-unè, etc.	quaranta-unè, etc.
quatre-centè	quatre-centè
quatre-cents	quatre-cents
seixanta-un, etc.	seixanta-un, etc.
seixanta-unè, etc.	seixanta-unè, etc.
setanta-un, etc.	setanta-un, etc.
setanta-unè, etc.	setanta-unè, etc.
set-centè	set-centè
set-cents	set-cents
sis-centè	sis-centè
sis-cents	sis-cents
trenta-un, etc.	trenta-un, etc.
trenta-unè, etc.	trenta-unè, etc.
tres-centè	tres-centè
tres-cents	tres-cents
vint-i-un, etc.	vint-i-un, etc.
vint-i-unè, etc.	vint-i-unè, etc.
vuitanta-un, etc	vuitanta-un, etc.
vuitanta-unè, etc.	vuitanta-unè, etc.

vuit-centè	vuit-centè
vuit-cents	vuit-cents

l) Tipus 13: compostos en què figura el nom d'un punt cardinal

DGLC	*Nou diccionari*
nord-americà	nord-americà
nord-est	nord-est
nord-oest	nord-oest
sud-africà	sud-africà
sud-americà	sud-americà
sud-eslau	sud-eslau
sud-est	sud-est
sud-oest	sud-oest

m) Tipus 14: compostos repetitius i expressius no recollits en els tipus anteriors

DGLC	*Nou diccionari*
balandrim-balandram	balandrim-balandram
baliga-balaga	baliga-balaga
banzim-banzam	bamzim-banzam
barliqui-barloqui	barliqui-barloqui
barrija-barreja	barrija-barreja
bitllo-bitllo	bitllo-bitllo
bub-bub[14]	bub-bub
bum-bum	bum-bum
but-but	but-but
catric-catrac	catric-catrac
cloc-cloc	cloc-cloc
cloc-piu	cloc-piu
cori-mori	cori-mori

14. Mot recollit en el «Suplement al *Diccionari general de la llengua catalana* (addicions, modificacions i supressions)» publicat en els *Documents de la Secció Filològica, I* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1990).

a corre-corrents	a corre-corrents
a corre-cuita	a corre-cuita
farrigo-farrago	farrigo-farrago
flist-flast	flist-flast
fru-fru	fru-fru
gara-gara	gara-gara
gloc-gloc	gloc-gloc
gori-gori	gori-gori
leri-leri	leri-leri
a mata-degolla	a mata-degolla
nap-buf	nap-buf
ning-nang	ning-nang
ning-ning	ning-ning
non-non	non-non
nyam-nyam	nyam-nyam
nyau-nyau	nyau-nyau
nyec-nyec	nyec-nyec
nyeu-nyeu	nyeu-nyeu
nyic-nyic	nyic-nyic
nyigo-nyigo	nyigo-nyigo
de nyigui-nyogui	de nyigui-nyogui
passa-passa	passa-passa
pengim-penjam	pengim-penjam
pif-paf	pif-paf
pim-pam	pim-pam
ping-pong	ping-pong
piu-piu	piu-piu
poti-poti	poti-poti
rat-buf	rat-buf
rau-rau	rau-rau
rum-rum	rum-rum
suca-mulla	suca-mulla
taf-taf	taf-taf
tal·là-tal·lera	tal·là-tal·lera
tam-tam	tam-tam
tarit-tarot	tarit-tarot
tau-tau	tau-tau
tic-tac	tic-tac
tol·le-tol·le	tol·le-tol·le
tric-trac	tric-trac
trip-trap	trip-trap
tris-tras	tris-tras

viu-viu	viu-viu
xano-xano	xano-xano
xau-xau	xau-xau
xerric-xerrac	xerric-xerrac
xim-xim	xim-xim
xip-xap	xip-xap
xiu-xiu	xiu-xiu
xup-xup	xup-xup
ziga-zaga	ziga-zaga
zig-zag	zig-zag
zim-zam	zim-zam
zing-zing[15]	zing-zing
zub-zub	zub-zub
zum-zum	zum-zum

n) Tipus 15: altres

DGLC	*Nou diccionari*
abans-d'ahir	abans-d'ahir
adéu-siau	adéu-siau
dellà-ahir	dellà-ahir
al després-dinar	al després-dinar
despús-ahir	despús-ahir
qui-sap-lo	qui-sap-lo

2.1.4. *Compostos manllevats*

Entre els manlleus, cal distingir-ne dos tipus:

a) Els manlleus assimilats, que s'escriuran sense guionet (s'indica en cursiva si implica una modificació respecte al DGLC).

DGLC	*Nou diccionari*
ex-vot	*exvot*
vaivé	vaivé

15. Mot recollit en el «Suplement al *Diccionari general de la llengua catalana* (addicions, modificacions i supressions)» publicat en els *Documents de la Secció Filològica, I* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1990).

b) Els manlleus no assimilats, en què es mantindrà el guionet.

DGLC	*Nou diccionari*
agnus-dei	agnus-dei
dalai-lama	dalai-lama
ex-libris	ex-libris
flint-glass	flint-glass

2.2. *Adaptació de manlleus*[16]

2.2.1. *Criteris d'adaptació*

Els manlleus acceptats —provinguin d'una llengua propera o bé d'una de llunyana— s'adaptaran gràficament segons la pronúncia del mot en la llengua d'origen. Per exemple:

bistec
brioix
tsar
xampú

No s'adaptaran o sofriran només una semiadaptació, perquè cal que es puguin reconèixer internacionalment, els manlleus següents:

a) Els formats sobre la base d'un nom propi. Per exemple:

joule
maxwell

b) Els que es designen de manera igual o semblant en diverses llengües. Per exemple:

croissant
jazz
whisky

16. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 11 de febrer de 1994.

2.2.2. *Criteris que determinen l'adjunció o no d'altres informacions*

Un cop acceptat i adaptat a l'estructura gràfica i fonològica de la llengua, el manlleu ja és un mot català, raó per la qual no ha de dur indicació de llengua d'origen.

Els manlleus no adaptats, en canvi, han de dur indicació de la llengua d'origen.

2.2.3. *Derivats procedents de manlleus*

Si un manlleu no ha estat adaptat però ha donat derivats catalans, aquests es consideren mots catalans i, per tant, no han de dur indicació de llengua d'origen del mot primitiu. Per exemple:

croissanteria
freudià

ANNEX A L'APARTAT 2

Esquema resum del criteri sobre l'ús del guionet aprovat per la Secció Filològica

a) Amb guionet	*b) Junts (sense guionet i sense espai)*	*c) Separats (amb espai)*
1. Derivats amb el prefix *no-* quan el segon element és un substantiu. Ex.: *no-bel·ligerància.*	1. Derivats amb qualsevol prefix català (llevat de *no-*). Ex.: *exministre, prerafaelita, vicerector.*	1. Derivats amb el prefix *no-* quan el segon element és un adjectiu. Ex.: *no bel·ligerant.*
	2. Derivats de compostos i derivats de sintagmes. Ex.: *blatdemorar.*	
	3. Tots els compostos a la manera culta (forma prefixada acabada en *-o* o *-i*). Ex.: *grecoromà, audiovisual, politicosocial.*	
4. Compostos catalans si: — el segon element comença per *r/x/s* (ex.: *penja-robes*); — la soldadura dels dos elements pot dificultar la lectura (ex.: *cinc-en-rama*); — El primer element és un mot que duu accent gràfic (ex.: *mà-llarg*); — són numerals compostos (ex.: *vint-i-quatre*); — són compostos en què figura un punt cardinal (ex.: *nord-est*); — Són compostos repetitius (ex.: *bitllo-bitllo*); — són compostos expressius (ex.: *a corre-cuita*); — són compostos que presentarien una forma molt estranya si s'escrivissin sense guionet (ex.: *qui-sap-lo*).	4. Compostos catalans (llevat dels tipus de mots següents: — els compostos sinàptics, esmentats en la castella 4 de la columna *c*; — els compostos catalans esmentats en la casella 4 de la columna *a*). Ex.: *aiguardent, malnom clarobscur, centpeus, lligacama, terratinent, carvendre, malaguanyat, allioli.*	4. Sintagmes lexicalitzats que són compostos sinàptics. Ex.: *mà morta, pet de monja, de cor a pensa, cafè concert, bergantí goleta.*

3. Aspectes de representació

3.1. *Substantius de dos gèneres*[17]

Els substantius de dos gèneres que presentin dues formes diferents, una per al masculí i una altra per al femení, tindran una o dues entrades en el nou diccionari segons els criteris següents:

a) Una entrada per a cada gènere quan tinguin arrel diferent. Per exemple:

boc / cabra
mare / pare

b) Una entrada complexa amb la forma masculina i la femenina completes quan els dos gèneres tinguin la mateixa arrel, sempre que les dues formes tinguin una accepció comuna. És a dir:

b.1) Els noms genèrics de persona i els noms d'oficis, professions i càrrecs tindran una sola entrada. Per exemple: les entrades del *Diccionari general de la llengua catalana*

cabrer *m.* Pastor de cabres.

cabrera *f.* Pastora de cabres. | La dona del cabrer. | [...]

minyó -ona *m.* i *f.* Noi, xicot, home jove.

canviaran a:

cabrer cabrera *m.* i *f.* Persona que guarda un ramat de cabres. || *f.* Dona del cabrer. [...]

minyó minyona *m.* i *f.* Noi, noia. [...]

b.2) Els noms de parentiu i els noms d'animals tindran dues entrades. Per exemple:

avi *m.* Pare del pare o de la mare. [...] | *pl.* Avi i àvia. *He anat a veure els avis.*

17. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 17 de setembre de 1993.

àvia *f.* Mare del pare o de la mare. [...]

corb[1] *m.* Ocell de la família dels còrvids (*Corvus corax*), de mida grossa i de plomatge i de bec negres, que viu en indrets rocosos. [...]

corba *f.* Femella del corb. [...]

faisà *m.* Ocell de la família dels fasiànids (*Phasianus colchicus*), de cua llarga, amb el plomatge de colors brillants, el cos castany rogenc reticulat de negre, el cap i el coll blau verdós metàl·lic, i la pell nua del voltant dels ulls vermella, que arriba a fer 89 centímetres de llargada i viu en un estat semidomèstic. | Nom donat als altres ocells del mateix gènere i gèneres afins.

faisana *f.* Femella del faisà.

b.3) En els casos de femenins que en el *Diccionari general de la llengua catalana* remeten directament a l'entrada masculina, ha de desaparèixer l'entrada femenina. Per exemple, en el cas

hoste hostessa *m.* i *f.* Persona allotjada gratuïtament en casa d'altri; persona allotjada en un hostal, dispesa, etc. [...]

hostessa *f.* V. *hoste*.

desapareixerà l'entrada *hostessa*.

OBSERVACIÓ. Hi ha un cas que sofreix una modificació particular:

actor *m.* El qui representa un dels personatges d'una obra escènica. *Fontova ha estat un dels millors actors de Catalunya*. || En jur., el qui demanda en judici.

actriu *f.* Dona que representa en el teatre.

passarà a:

actor[1] **actora** *m.* i *f.* En jur., persona que fa una demanda. [...]

actor[2] **actriu** *m.* i *f.* Persona que representa un personatge en el teatre, el cinema, la ràdio o la televisió. [...]

3.2. *Feminització de noms d'oficis i càrrecs*[18]

a) Es regularitzaran a «*m.* i *f.*» tots els noms d'oficis, càrrecs, titulacions, etc., del *Diccionari general de la llengua catalana* vigents actualment i no restringits institucionalment solament a un dels dos sexes.

a.1) Aquest criteri comporta que una entrada del DGLC com «**arabista** *m.*» passi a «**arabista** *m.* i *f.*» i que una entrada com «**mainadera** *f.*» passi a «**mainader mainadera** *m.* i *f.*», amb les mateixes accepcions.

a.2) Aquest mateix criteri comporta que entrades com «**calesser** *m.*» o «**qüestor** *m.*» es mantinguin amb una sola forma, ja que designen oficis obsolets.

a.3) Aquest mateix criteri comporta que entrades com «**califa** *m.*», «**bisbe** *m.*» ('dignatari de l'Església catòlica'), «**sacerdot** *m.*» ('home ordenat en l'Església catòlica'), es mantinguin amb una sola forma quan tenen una accepció que està restringida institucionalment al sexe masculí.

b) Es marcarà que estan en recessió, amb el codi corresponent, els termes derivats amb el sufix *-essa* que signifiquen 'dona o muller de'.

c) Les entrades que siguin alhora substantiu i adjectiu es representaran com a substantius, i les categories gramaticals que se'ls donaran seran, primer, «*m.* i *f.*» i, després, «*adj.*».

3.3. *Homògrafs i casos afins*[19]

Es tractaran en dues o més entrades separades les formes que presentin les característiques següents:

a) Les formes que tenen dos o més significats completament diferents, que responen a etimologies també diferents, o bé a paraules amb la mateixa etimologia que presenten una diferenciació semàntica molt antiga. Per exemple:

> **dol**[1] *m.* Aflicció causada per la mort d'una persona estimada [...].
>
> **dol**[2] *m.* Engany, frau. [...]

b) Les formes amb significats diferents que són el resultat d'aplicar dos sufixos de diferent significat, però homògrafs, a una mateixa rel. Aquests sufixos són:

18. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 17 de setembre de 1993.

19. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 22 d'octubre de 1993.

b.1) *-at/-ada*

— adjectiu procedent d'un participi passat d'un verb, o el substantiu derivat (*-at -ada*);

— masculí que significa 'operació de' (*-at*);

— femení que significa 'acció i/o efecte de' (*-ada*).

Per exemple:

> **daurat**[2] *m.* Acció de daurar; l'efecte.
>
> **daurat**[3] **-ada** *adj.* De color d'or.
>
> **desafinada** *f.* Fet de desafinar una nota. [...]
>
> **desafinat -ada** *adj.* No gens afinat.

b.2) *-dor/-dora*

— adjectiu o substantiu amb un significat actiu: 'que [verb]' (*-dor -dora*, adj.), 'estri o persona que fa o serveix per a [verb]' (*-dor*, m.; o *-dora*, f.; o *-dor -dora*, m. i f.);

— adjectiu o substantiu amb un significat passiu: 'amb o sobre el qual es pot [verb], que es pot [verb] fàcilment' (*-dor -dora*, adj.), 'lloc on es [verb]' (*-dor*, m.; o *-dora*, f.).

Per exemple:

> **llegidor**[1] **-a** *adj.* i *m.* i *f.* Que llegeix, lector. [...]
>
> **llegidor**[2] **-a** *adj.* Que es pot llegir, de bon llegir. [...]

c) Les formes homògrafes derivades, mitjançant el mateix sufix, de dos homògrafs que en el *Diccionari general de la llengua catalana* tenen entrada diferent, o de mots que no ho són. Per exemple:

> **abonament**[1] *m.* Acció d'abonar[1]. [De *abonar*[1]]
>
> **abonament**[2] *m.* Contracte pel qual hom paga [...]. [De *abonar*[2]]

d) Pel que fa a les paraules que presenten canvis de categoria gramatical, seran tractats com a homògrafs (i, per tant, se'ls assignaran entrades separades) només els masculins procedents de la substantivació d'una paraula d'una altra categoria gramatical que s'hagin convertit en mots molt corrents, com és el cas de *ésser* i dels noms dels àpats.

II. EL CONTINGUT DELS ARTICLES

4. Informacions sobre l'entrada

4.1. *Representació de la categoria gramatical*[20]

La categoria gramatical apareixerà al costat de l'entrada quan se li pugui assignar una de les categories gramaticals que s'indiquen a continuació al costat de l'abreviatura corresponent, i que estan dividides en simples i múltiples.

a) Codis gramaticals simples:

adj.	adjectiu
art.	article
f.	[substantiu] femení
f. pl.	[substantiu] femení plural
m.	[substantiu] masculí
m. pl.	[substantiu] masculí plural
pron.	pronom
adv.	adverbi
conj.	conjunció
interj.	interjecció
loc. adj.	locució adjectival
loc. adv.	locució adverbial
loc. conj.	locució conjuntiva
loc. prep.	locució prepositiva
prep.	preposició
v. intr.	verb intransitiu
v. pron.	verb pronominal
v. tr.	verb transitiu

b) Codis gramaticals múltiples:

adj. i *m.* i *f.*	adjectiu i substantiu masculí i femení
f. (o *m.*)	substantiu femení (o, menys freqüentment, masculí)
m. i *f.*	substantiu masculí i femení
m. o *f.*	substantiu masculí o femení

20. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 7 de maig de 1993.

m. (o *f.*)	substantiu masculí (o, menys freqüentment, femení)
v. intr. i *tr.*	verb intransitiu i transitiu
v. tr. i *intr.*	verb transitiu i intransitiu

En les entrades de prefixos, de sufixos, de formes prefixades i sufixades i de tots aquells mots als quals no es pugui assignar una d'aquestes categories, no hi apareixerà aquesta informació.

4.2. *Marques valoratives*[21]

a) Els criteris que es donen a continuació s'aplicaran només a les entrades del diccionari que ja duen una marca valorativa en el *Diccionari general de la llengua catalana* i a les entrades noves.

b) La marca valorativa es col·locarà, abreujada, immediatament abans de la definició de l'accepció corresponent. Així, per exemple,

alcandora *f.* Ant., bata interior a manera de camisa.

i

afaitapobres *m.* Dit despectivament de la persona de condició humilíssima.

passaran, respectivament, a

alcandora *f.* *ANT.* Bata interior a manera de camisa.

i

afaitapobres *m.* i *f.* *DESP.* Persona de condició humilíssima.

c) Les accepcions que porten marca valorativa aniran després de les que no en porten.

d) Les marques valoratives que s'utilitzaran en el nou diccionari són les següents:

21. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 22 d'octubre de 1993.

ABS.	[emprat] absolutament
ABUS.	[emprat] abusivament
ANT.	[emprat] antigament
ARC.	[mot] arcaic
DESP.	[emprat] despectivament
EN REC.	en recessió
ESP.	especialment
FIG.	[en sentit] figurat
HIPERB.	[emprat] hiperbòlicament
INFANT.	[mot] infantívol
IRÒN.	[emprat] irònicament
OBS.	[mot/sentit] obsolet
PER ANAL.	per analogia
PER EXT.	per extensió
POÈT.	[emprat] poèticament
POP.	[emprat] popularment
VULG.	[mot/sentit] vulgar

Exemples:

apte -a *adj.* Bo, propi, per disposició natural o adquirida, per a fer alguna cosa. *Apte per a l'estudi, per al treball.* | *Causes aptes a produir un efecte.* | *ABS. Un obrer apte. Un metge apte.*

brau[1] *m.* Mascle adult no castrat de l'espècie bovina. | *ABUS.* Vedell de més d'un any.

vainilla *f.* Liana de la família de [...]. || *ABUS.* Espècie vegetal (*Heliotropum peruvianum*), de flors blavoses amb olor de vainilla.

mainada *f.* Conjunt de criatures [...]. || *ANT.* Companyia de gent d'armes al servei d'un senyor.

ço *pron.* [...] || *ARC.* ***ço que*** El que, allò que [...].

raspa *f.* [...] || *DESP.* Minyona de servei.

advocadessa *f.* Advocada. | *EN REC.* Muller d'un advocat.

acaparar *v. tr.* [...] || Apropiar-se en detriment d'altri. *A la taula acaparava els millors talls.* | *FIG. Acaparava l'atenció dels concurrents.*

non-non *f.* INFANT. ***fer non-non*** Dormir. *Fes non-non, fillet meu!*

boig boja *adj.* i *m.* i *f.* Que ha perdut la raó, [...]. | HIPERB. *Estar boig d'alegria.* [...]

arrencapins *m.* Home corpulent i forçut. | IRÒN. Home menut i desnerit.

amistança *f.* Amistançament. || OBS. Amistat.

rosari *m.* [...] || Rest de grans enfilats separats de deu en deu per un gra més gros, i nuat en els seus extrems a una creueta, el qual es fa servir per a comptar les avemaries [...] | PER ANAL. Sèrie d'objectes iguals fixats al llarg d'una corda, d'una cadena, etc. *Un rosari de catúfols.* [...]

madrigal *m.* Composició poètica curta que enclou un pensament delicat o galant, adreçat sovint a una dama. [...] | PER EXT. Paraules de galanteria.

glavi *m.* POÈT. Espasa.

calé [pl. *-és*] *m.* POP. Diner.

acollonir *v. tr.* VULG. Acovardir, acoquinar, intimidar. [...]

d) Pel que fa als dialectalismes, en principi, segons un acord de la Secció Filològica, no hi ha una marca especial per a indicar-los,[22] però en els casos en què es tracta realment de mots d'àmbit reduït que per alguna raó s'han inclòs en el diccionari, se n'indicarà, aquest caràcter restringit, abans de la definició. Per exemple:

clapera *f.* [...] || En algunes contrades, rodera (dels carros). [...]

5. Aspectes de les definicions

5.1. *Informacions extrínseques en les definicions de verbs*[23]

a) El subjecte i el complement directe d'un verb només apareixeran en la definició d'aquest verb en els casos següents:

22. Vegeu els «Criteris sobre la incorporació de variants lexicals en el *Diccionari general*» publicats en els *Documents de la Secció Filològica, II* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1992), que recullen el text d'aquest acord, pres per la Secció Filològica el 14 de desembre de 1990.

23. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 16 d'abril de 1993.

a.1) Quan la presència d'aquests elements extrínsecs té una funció de restricció semàntica del verb definidor. Per exemple:

> **renillar** *v. intr.* El cavall, cridar. [Subjecte]
>
> **esperar** *v. tr.* [...], tenir esperança d'aconseguir (alguna cosa). *Ell espera que tu li escriuràs. Esperar una recompensa.* [...] [Complement directe]
>
> **cometre** [...] *v. tr.* [...] || Fer (una acció reprensible). [...] [Complement directe]

Però, en canvi:

> **morir** [...] *v. intr.* Cessar de viure. [No cal indicar-hi el subjecte]
>
> **encadenar** *v. tr.* Lligar, fermar amb cadenes [...]. [No cal indicar-hi ni el subjecte ni el complement directe]
>
> En canvi, al *Diccionari general de la llengua catalana* trobem:
>
> **encadenar** *v. tr.* Lligar, fermar (algú o alguna cosa) amb cadenes. [...]
>
> **faixar** *v. tr.* Cenyir amb una faixa. [...]
>
> En canvi, al *Diccionari general de la llengua catalana* trobem:
>
> **faixar** *v. tr.* Cenyir (algú o alguna cosa) amb una faixa. [...]

a.2) Quan el complement directe del verb definit correspon a un complement amb preposició en la perífrasi definidora. Per exemple:

> **amar** *v. tr.* Tenir amor (a una persona o a una cosa). [...]

OBSERVACIÓ. És preferible, però, que sempre que sigui possible la perífrasi definidora tingui el mateix règim que el verb definit.

b) Quan el subjecte o el complement directe no compleixen aquestes condicions i tanmateix es creu convenient d'indicar-los, es fa mitjançant exemples. Per exemple:

amortallar *v. tr.* Embolcallar amb una mortalla. *Amortallar un difunt.*

c) Els complements preposicionals també es podran indicar mitjançant exemples, com ja és usual en el *Diccionari general de la llengua catalana*. Per exemple:

acontentar [...] | *pron.* Donar-se per content, satisfet, no desitjar res més. *Ens acontentarem amb el mateix guany que l'any passat. Acontenta't amb el que et donaran i no demanis res més. Amb no res s'acontenta.* [...]

d) Pel que fa a la manera d'indicar els elements extrínsecs a les definicions dels verbs, es farà de la manera següent:

d.1) El subjecte precedirà la definició i anirà seguit d'una coma (vegeu, per exemple, **renillar**, al subapartat *a*.1).

d.2) L'element que representa el complement directe del verb definit anirà tancat entre parèntesis (vegeu, per exemple, **cometre**, al subapartat *a*.1) i, si la funció que té aquest element en la frase definidora exigeix l'ús d'una preposició, aquesta anirà dins del parèntesi. Per exemple:

apetir *v. tr.* Tendir (envers allò que satisfà les inclinacions naturals). [...]

obstruir *v. tr.* Tancar el pas (d'un camí, d'un conducte), amb un obstacle.

[Vegeu també *amar*, al subapartat *b*.1.]

OBSERVACIÓ. Un exemple de l'aplicació dels criteris exposats és el següent:

— tractament del *Diccionari general de la llengua catalana*:

cedir *v. tr.* i *intr.* Donar, transferir, algú a altri (alguna cosa) renunciant al seu dret. *Cedir la cambra a un altre. Cedir una propietat a un parent.* [...]

— resultat de l'aplicació dels criteris:

cedir *v. tr.* Donar, transferir, renunciant al dret propi. *Cedir la cambra a un altre. Cedir una propietat a un parent.* [...]

5.2. *Remissions*[24]

a) En aquest document es tracten tant les *remissions pròpies* com les *remissions sinonímiques*.

Les *remissions pròpies* són les remissions clàssiques, és a dir, aquelles que contenen l'abreviatura «V.» seguida d'un mot o d'una expressió. Per exemple:

traure V. *treure.*

espitllera *adj.* ***herba espitllera*** V. *herba.*

Les *remissions sinonímiques* són pròpiament definicions lexicogràfiques; són entrades que estan definides per altres mots, dels quals són sinònims totals o parcials. Per exemple:

verm *m.* Cuc.

només *adv.* Solament.

pispar *v. tr.* POP. Furtar.

b) Les remissions que apareguin en el diccionari, tant les pròpies com les sinonímiques, observaran les normes següents:

b.1) Les remissions sempre seran a entrades del diccionari, fora dels casos en què la paraula de remissió és una forma flexionada o una forma aspectiva d'alguna entrada del diccionari.

b.2) En cas de possible confusió, les remissions faran servir el sistema numèric per a la identificació de les entrades i de les accepcions. Per exemple:

raig[2] *m.* Rai[1].

abastiment *m.* Abastament (ACC. 2).

b.3) Les remissions no presentaran circularitat ni remissions successives.

b.4) No es repetiran conceptes a l'interior de l'article posant definició i remissió.[25]

24. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 22 d'octubre de 1993.

25. Aquest acord ha estat aplicat parcialment.

b.5) En les remissions sinonímiques, la categoria gramatical de l'entrada i la de la paraula de remissió coincidiran.

b.6) Les entrades dels articles que contenen remissions duran sempre indicació de la categoria gramatical, fora de les sèries derivatives. Per exemple:

> **cargol** i derivats. V. *caragol.*

b.7) Es mantindran les remissions pròpies de les subentrades i les que fan referència a famílies derivatives.

b.8) Se suprimiran les remissions a hiperònims. Per exemple,

> **abscissa** *f.* Una de les coordenades d'un punt (V. *coordenada*).

es convertirà en

> **abscissa** *f.* La primera de les coordenades d'un punt del pla.

b.9) En el cas que hi hagi més d'un sinònim, si algun d'aquests té una marca valorativa, serà preferit un dels no marcats. Per exemple:

> **clapada** *f.* *VULG.* Dormida.

III. L'ESTRUCTURA DELS ARTICLES

6. Composició i estructura dels articles[26]

Un article del diccionari es compondrà dels elements següents:

a) *Entrada.* Aquest element apareixerà sempre. Pot constar d'un sol mot o, molt rarament, de diversos (algunes locucions), o bé d'un segment de mot (prefixos, sufixos i formes prefixades).

b) *Forma alternativa de l'entrada.* Només apareixerà en el cas dels prefixos i formes prefixades que presenten alternança de formes.

c) *Informacions morfològiques.* Un article pot presentar diversos tipus d'informacions morfològiques, que no són excloents entre si:

26. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 7 de maig de 1993.

c.1) *Indicació d'irregularitat en la flexió.* Aquesta informació apareixerà quan calgui indicar irregularitats morfològiques:

— La forma de plurals irregulars o bé la invariabilitat de gènere o nombre, en substantius i adjectius.

— Les formes irregulars dels verbs. No s'exclou que aquestes presentin formes alternatives.

c.2) *Indicació del femení.* Apareixerà en les entrades d'adjectius variables i de substantius de doble gènere també variables. Quan calgui hi apareixerà una forma alternativa de femení.

d) *Llengua d'origen del mot.* Apareixerà en els casos de manlleus no adaptats al català.

e) *Categoria gramatical de l'entrada.* Apareixerà quan es pot assignar a l'entrada una de les categories gramaticals (CG) que s'indiquen a les llistes de «Codis gramaticals» de l'apartat 4.1.

f) *Contingut.* Aquesta part de l'article apareixerà sempre, igual que l'entrada. Es compon d'una o més accepcions. En el cas que n'hi hagi més d'una, aniran separades per barra simple o barra doble.

L'ordre en què apareixeran les informacions descrites serà el que s'ha seguit en aquesta enumeració, excepte en el cas de la combinació següent:

entrada + [llengua d'origen; inf. morfològica] + CG + contingut

7. Estructura de les accepcions[27]

7.1. *Ordre de les accepcions*

Pel que fa a l'ordre de les accepcions, se seguirà el criteri següent:

a) En primer lloc, l'accepció més general, és a dir, semànticament més àmplia.

b) Cada accepció general podrà ser seguida de tantes accepcions particulars com calgui, derivades semànticament de la primera pels conceptes següents:

— per trasllat del significat (accepcions sovint encapçalades per *ESP.*, *HIPERB.*, *IRÒN.*, *PER ANAL.*, *PER EXT.*, etc.);

— per canvi de registre (accepcions sovint encapçalades per *POÈT.*, *POP.*, *VULG.*, etc.);

27. Criteri aprovat pel Ple de la Secció Filològica en la reunió tinguda el dia 7 de maig de 1993.

— per restricció del significat a una àrea temàtica concreta.

En cadascuna d'aquestes accepcions es faran les especificacions gramaticals que calgui (segons es tracti d'adjectivacions de substantius, substantivacions d'adjectius, usos absoluts i pronominals de verbs transitius, etc.).

7.2. *Separadors*

Pel que fa als separadors entre accepcions, es faran servir només la barra simple, la barra doble i el punt i a part.

La barra simple s'utilitzarà per a separar les accepcions generals de les més concretes o particulars que s'hi relacionen.

La barra doble s'utilitzarà per a separar entre si les accepcions més diferenciades.

El punt i a part s'utilitzarà en els articles llargs, en què sigui útil per a separar visualment grans grups d'accepcions. En els articles curts se suprimirà.

El punt i coma, sempre que separi accepcions diferents, se substituirà per una barra simple.